

Nr 253.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 14, 16 och 36 §§ lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank; given Stockholms slott den 31 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 14, 16 och 36 §§ lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändrad lydelse av 14, 16 och 36 §§ lagen den 30 juni 1934 (nr 437)
för Sveriges riksbank.

Häri genom förordnas, att 14, 16 och 36 §§ lagen den 30 juni 1934 för Sveriges riksbank skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

14 §.

Riksbanken må köpa och sälja utländska valutor, som förfalla till betalning inom ett år.

16 §.

Riksbanken må köpa och sälja:

- a) svenska statsobligationer och övriga svenska statspapper;
- b) andra svenska obligationer;
- c) lätt säljbara utländska statsobligationer och övriga statspapper;
- d) andra lätt säljbara utländska obligationer än statsobligationer, därest de förfalla till betalning inom ett år.

Riksbanken må även förmedla köp och försäljning av obligationer och statspapper, varom ovan sägs.

Därjämte må — — — och riksdagen.

36 §.

Fullmäktige i — — — hållas hemligt.

Utän hinder härav äga fullmäktige lämna bank- och fondinspektionen samt sparbanksinspektionen upplysningar om sådana förhållanden rörande riksbankens förvaltning, som fullmäktige finna vara av betydelse för dessa myndigheters ämbetsutövning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 31 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför:

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 16 mars 1939 dagtecknad skrivelse hava *fullmäktige i riksbanken* hemställt om vissa ändringar i lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank.

Skrivelsen behandlar till en början frågan om *riksbankens rätt att köpa och sälja utländska valutor*. I denna del är framställningen av följande lydelse:

Under de senaste åren har man från svensk sida i stor utsträckning verkställt säkringar mot förändringar i växelkurserna. Detta gäller framför allt de delar av den svenska exportindustrien, vilka avsluta leveranskontrakt i utländsk valuta för långa perioder. Hit höra till exempel trävaruindustrien, massaindustrien och tidningspappersindustrien. Den tid, som förflyter från försäljningen till de utländska avnämarna till dess betalning erhålles, varierar avsevärt. För sågade trävaror, som ofta försäljas under hösten för leverans under nästa skeppningssäsong, kan kontraktstiden uppgå till nio månader eller mera. För sulfat- och sulfitexporten är ofta tiden mellan försäljning och leverans ännu längre. Kontrakt om försäljning av tidningspapper brukar göras för långa perioder, ofta överskjutande ett år. Även inom andra industrigrenar, till exempel skeppsbyggnadsindustrien, förekomma leveransavtal, som innebära att betalningar i utländsk valuta erhållas först sedan en avsevärd tid förflutit efter det avtalen ingåtts.

Under sådana förhållanden och så länge någon mera permanent internationell valutastabilitet icke kommit till stånd, framstår det som ett fullt legitimt intresse för exportindustrien att kunna verkställa säkringar mot kursrisker samtidigt som exportaffärer i utländsk valuta avslutas. De tillvägagångssätt, som härvid för närvarande brukar komma till användning, äro i huvudsak följande.

Exportören anmodar sin bankförbindelse att vara honom behjälplig med försäljning av ett visst belopp i en utländsk valuta per en viss termin. Banken söker då att sälja valutatan per samma termin, oftast genom en s. k. »swap». Detta innebär (vid försäljning av terminsvaluta), att banken säljer ett belopp av en valuta per termin och köper motsvarande belopp av samma valuta avista. Det avistabelopp, som banken erhåller genom en dylik transaktion, försäljer den vanligen omedelbart till riksbanken. Banken kan

även säkra sig genom att hos en annan, i regel utländsk bank låna upp motsvarande valuta, vilken säljes avista till riksbanken. Den normala utvägen är emellertid, att exportörens bank med en utländsk bank, vanligen i London, träffar avtal om en acceptkredit, varpå den sålunda erhållna valutan säljes på avistamarknaden. Då varorna betalats, användes likviden till återbetalning av lånet, respektive acceptkrediten.

Sedan juli 1933 kunna exportvalutor försälgas per termin även till riksbanken. Eftersom riksbanken enligt 14 § lagen för Sveriges riksbank kan köpa endast sådana utländska valutor, som förfalla till betalning inom sex månader, ha terminsaffärerna måst begränsas till högst denna tidsperiod. Köpen ha i regel skett genom den svenske exportörens bankförbindelse. En förutsättning för att riksbanken köpt den erbjudna valutan har varit, att banken lämnat en förklaring att den förvissat sig om att valutan härrört från en försäljning av svenska varor, gjord av en namngiven svensk firma till ett visst land, och att dessa varor komma att likvideras senast den dag, per vilken valutan försålts. Med exportvalutor ha likställts vissa andra likvider, som komma att inflyta till svenska företag från utlandet, till exempel frakter. Kursen för terminsvalutan har fastställts på basis av riksbankens köpkurs med avdrag av ett visst belopp. Dettas storlek har bestämts dels med hänsyn till den vid tillfället i fråga gällande kostnaden för upplåning av motsvarande valuta, dels ock med hänsyn till tidens längd.

I samband med de rykten om en sänkning av pundkursen, som spredos i början av år 1937, samt under den tid av stark politisk spänning, som inträffade i september månad år 1938, gjordes ganska betydande terminsförsäljningar till riksbanken. Den 31 mars 1937 utgjorde beloppet av de av riksbanken köpta, ännu icke levererade valutorna i pund omkring 68,482,000 kronor (£ 3,530,000), i dollar omkring 10,658,000 kronor (\$ 2,678,000) och i francs omkring 188,000 kronor (francs 1,029,000). Den 28 september 1938 voro motsvarande siffror för pund 7,857,000 kronor (£ 405,000) och för dollar 2,247,000 kronor (\$ 535,000).

Om en valuta säkras, betyder detta, att riksbanken får taga hela risken för en sänkning av växelkurserna. Detta gäller vare sig valutan sålts per termin till riksbanken eller säkringen verkstälts på annat sätt. Däremot föreligga i andra avseenden vissa olikheter mellan det fall, då säkringen sker i riksbanken, och övriga fall. Göres säkringen i riksbanken, kommer nämligen valutan in i landet först vid den tidpunkt, då likviden förfaller till betalning. Vidare kan exportören disponera över det mot valutan svarande beloppet i svenska kronor först sedan valutan levererats till riksbanken. Om säkringen å andra sidan företages utanför riksbanken, blir resultatet för riksbankens del en omedelbar ökning av valutabehållningen. Dessutom ställes i regel omedelbart till exportörens förfogande ett mot valutan svarande belopp, minskat med kostnaderna för säkringstransaktionen. Detta leder till att den verkan på penningmarknaden, som ett valutainflöde har, gör sig gällande tidigare än vad som blivit fallet, om valutan sålts per termin till riksbanken.

Det ovan anförda talar enligt fullmäktiges mening för en utsträckning av riksbankens befogenheter att köpa valutor per termin. Detta torde lämpligen kunna ernås därigenom, att riksbanken genom ändring av 14 § lagen för Sveriges riksbank medges rätt att köpa och sälja utländska valutor, som förfalla till betalning inom ett år. Såsom ytterligare skäl för en dylik ändring av riksbankslagen vilja fullmäktige framhålla följande.

Då säkringarna ske genom terminsförsäljningar till riksbanken, gå vinster-
na på säkringstransaktionerna till riksbanken, medan i övriga fall dessa delvis tillfalla de svenska banker, som förmedla transaktionerna, men huvudsakligen komma utländska banker till godo. Vidare bör nämnas, att önske-

mål framkommit från olika statliga myndigheters, bl. a. utrikesdepartementets, sida om att kunna i riksbanken inköpa utländska valutor för perioder av upp till ett års längd.

Fullmäktige hava i sin framställning vidare uttalat, att med anledning av de erfarenheter, som gjorts under de senaste åren, frågan om en *utvidgning av riksbankens placeringsmöjligheter utom landet* torde böra upptagas till omprövning.

Härutinnan anföra fullmäktige:

Det är för närvarande förenat med stora svårigheter att erhålla ränta på riksbankens dollartillgodohavanden. Penningtillgången på den amerikanska marknaden är så riklig, att bankerna i regel vägra att mottaga depositioner. På avistamedel erhålles ingen ränta. På begränsade belopp, bundna på längre tid, kan man genom särskilt tillmötesgående i undantagsfall erhålla $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$ procent ränta.

Det totala beloppet av amerikanska bankaccepter har under de senaste åren starkt nedgått. Då de amerikanska bankerna ha mycket betydande belopp inestående räntelösa i Federal Reserve-bankerna, äro de i allmänhet icke benägna att avstå bankaccepter till sina kunder. Det sammanlagda beloppet av amerikanska bankaccepter uppgick ultimo december 1938 till omkring 270 milj. dollar. Trots att riksbanken anlitar bl. a. de flesta större New York-bankerna och har stående order hos flera av dessa, har riksbanken endast kunnat erhålla bankaccepter till mindre belopp. Den ränta, som riksbanken erhållit på tre månaders bankaccepter, har sista tiden varierat mellan $\frac{1}{4}$ och $\frac{3}{8}$ procent.

Tidigare har riksbanken placerat amerikanska tillgodohavanden i skattkammarväxlar. Räntan på dylika har sedan några år varit i starkt sjunkande och utgjorde föregående år endast några hundra delar procent. Någon ränta erhålles numera ej på skattkammarväxlar. Tidvis ha de till och med varit så eftersökta, att de noterats över pari.

Genom Internationella banken, som utlånar dollar till andra centralbanker, har riksbanken på begränsade dollartillgodohavanden erhållit en ränta, varierande mellan $\frac{1}{16}$ och $\frac{1}{4}$ procent.

Det har visat sig, att i vissa fall ränta på dollartillgodohavanden kunde ha erhållits, om medlen bundits på längre tid än sex månader. Riksbanken har emellertid med hänsyn till bestämmelserna i 14 § riksbankslagen icke ansett detta möjligt. Om den föreslagna förändringen av dessa bestämmelser vidtoges, skulle placeringar på upp till ett år kunna ske. I andra fall kunde man ha erhållit viss förräntning genom inköp av andra obligationer än statsobligationer. Enligt nämnda lags 16 § har riksbanken emellertid för närvarande icke rätt att inköpa dylika värdepapper, även om de förfalla till betalning efter kort tid.

Vad ovan sagts om placeringar på den amerikanska marknaden gäller i viss utsträckning även om placeringar i andra länder. Så till exempel förtjänar påpekas, att riksbanken vid ett tillfälle erbjöds att förvärva obligationer med kort återstående löptid, utfärdade av en halvofficiell norsk institution, till en för riksbanken synnerligen tillfredsställande räntesats. Då obligationerna emellertid icke vore statsgaranterade, kunde riksbanken icke övertaga desamma. De inköptes i stället av en annan nordisk centralbank.

Under sådana förhållanden anse fullmäktige, att riksbanken borde medgivas rätt att köpa och sälja även andra lätt säljbara utländska obligationer än statsobligationer, under förutsättning att de förfalla till betalning inom ett år.

Fullmäktige vilja framhålla, att till lätt säljbara utländska statspapper hittills alltid räknats även sådana lätt säljbara utländska värdepapper, som äro försedda med utländsk stats garanti.

Någon motsvarande förändring av bestämmelserna i 10 § riksbankslagen om den s. k. supplementära sedeltäckningen bör enligt fullmäktiges mening icke ifrågakomma. Enligt gällande bestämmelser kunna bland utländska värdepapper endast lätt säljbara statspapper ingå i den supplementära sedeltäckningen. Därigenom att andra slag av värdepapper icke få inräknas i denna, torde vissa garantier skapas för att riksbanken icke i alltför hög grad ökar sin behållning av dylika värdepapper.

I Danmark, Finland och Norge är rätten för sedelbankerna att placera sina medel i utlandet betydligt mera vidsträckt än i Sverige. Sålunda äger direktionen i Danmarks Nationalbank att meddela bestämmelser om bankens köp och försäljning av utländsk valuta och av värdepapper. Den enda direkta inskränkning i Finlands Banks placeringsmöjligheter, som föreligger, är bestämmelsen, att bankens tillgångar icke må placeras i aktier. Dock är dylik placering tillåten bl. a. i de fall, då bankfullmäktige funnit placeringen vara påkallad av ur bankverksamhetens synpunkt särskilt viktiga skäl. Norges Bank kan placera sina medel bl. a. i räntebärande utländska värdepapper, som äro lätt säljbara.

Enligt fullmäktiges mening böra, om den föreslagna ändringen i bestämmelserna om riksbankens placeringar i utlandet kommer till stånd, de utvidgade möjligheterna att verkställa dylika placeringar begagnas med försiktighet.

Slutligen hava fullmäktige erinrat om att fullmäktige jämlikt 36 § andra stycket riksbankslagen äga att utan hinder av gällande sekretessbestämmelser (35 § samt 36 § första stycket) lämna bank- och fondinspektionen upplysningar om sådana förhållanden rörande riksbankens förvaltning, som fullmäktige finna vara av betydelse för bank- och fondinspektionens ämbetsutövning.

Nämnda stadgande bör enligt fullmäktiges mening utsträckas att avse befogenhet för fullmäktige att lämna motsvarande upplysningar även till sparbanksinspektionen.

Vid fullmäktiges skrivelse har fogats förslag till lag om ändrad lydelse av 14, 16 och 36 §§ lagen för Sveriges riksbank, avfattat i överensstämmelse med de i skrivelsen framställda önskemålen.

*Departements-
chefen.*

Riksbankens rätt till terminsaffärer är för närvarande begränsad till köp och försäljning av valutor som förfalla till betalning inom sex månader. De skäl som av fullmäktige i riksbanken anförts till stöd för förslaget att ökade möjligheter till terminshandel i valutor skola beredas riksbanken synas mig övertygande. Jag vill därför förorda sådan ändring av 14 § lagen för Sveriges riksbank, att riksbanken erhåller befogenhet att köpa och sälja utländska valutor, som förfalla till betalning inom ett år.

Mot förslaget, att riksbanken skulle erhålla rätt att köpa och sälja även andra lätt säljbara utländska obligationer än statsobligationer, under förutsättning att de förfalla till betalning inom ett år, har jag icke något att erinra.

Jag tillstyrker likaledes det föreslagna stadgandet, att fullmäktige utan hinder av riksbankslagens sekretessbestämmelser skola äga befogenhet att lämna sparbanksinspektionen upplysningar om sådana förhållanden rörande riksbankens förvaltning, som fullmäktige finna vara av betydelse för inspektionens ämbetsutövning.

Under åberopande av att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen torde kunna avlåtas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända, hemställer föredragande departementschefen härafter, att förslag till *lag om ändrad lydelse av 14, 16 och 36 §§ lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Henrik Klackenber.